LAUSUNTO

Helsinki, 15.11.2016

Ympäristövaliokunta

Eduskunta

Viite: Asiantuntijakuuleminen ympäristövaliokunnassa keskiviikkona 16.11.2016 klo 9.30

Asia: HE 231/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on 217 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä 68 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Anne Perälahti, anne.peralahti@soste.fi, 050 411 1734

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas

pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- SOSTE pitää hallituksen esitystä siirtää opiskelijat yleisen asumistuen piiriin pääosin hyvänä. Yhdistäminen yksinkertaistaisi nykyistä asumistukijärjestelmää ja poistaisi asumislisän kesäkatkoksiin liittyvän ongelman. Asumisen tuen taso kohentuisi pienituloisimmilla opiskelijoilla.
- Muutos heikentäisi etenkin perheellisten tilannetta. Taloudellisia vaikutuksia olisi kohtuullistettava etenkin niillä opiskelijatalouksilla, joihin muutos vaikuttaa eniten esimerkiksi asettamalla suojaosuus, jota enempää tuki ei saisi pudota ja siirtymäaika tuen muutoksiin varautumiseksi.
- Siirtoa ei saa maksattaa nykyisillä asumistuen saajilla, joiden toimeentulo heikkenee muiden etuusleikkausten vuoksi.
- Asumismenot ovat kasvaneet nopeammin kuin kuluttajahinnat ja ansiot, ja niiden arvioidaan kasvavan noin kolmen prosentin vuosivauhtia. Kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon on panostettava.

Järjestelmä yksinkertaistuisi ja asumisen tuki kohentuisi pienituloisimmilla opiskelijoilla

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia siten, että opiskelijat siirrettäisiin opintotukijärjestelmän asumislisästä yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen. Ulkomailla vuokralla asuvat ja oppilaitoksen asuntolassa asuvat opiskelijat jäisivät asumislisän piiriin.

SOSTE pitää esityksen tavoitetta siirtää opiskelijat yleisen asumistuen piiriin pääosin hyvänä. Opintotuen asumislisän taso on ollut riittämätön ja sen määrä ei seuraa asumiskustannusten ja vuokratason kehitystä. Siirto mahdollistaisi pienituloisten opiskelijoiden täysipäiväisen opiskelun nykyjärjestelmää paremmin.

Yhdistäminen yksinkertaistaisi nykyistä asumistukijärjestelmää ja poistaisi asumislisän kesäkatkoksiin ja asumistukien yhteensovitukseen liittyvät ongelmat. Opiskelijoiden tilanne kuitenkin hieman monimutkaistuisi heidän joutuessaan kahden eri tukijärjestelmän piiriin, joista tuet täytyy hakea erikseen.

Asumistuen alhaisuus on ollut erityisen suuri ongelma pääkaupunkiseudulla, jossa vuokramenoja ei ole pystytty kattamaan asumislisällä ja opintotuella. Pääkaupunkiseudulla opiskelijoiden keskimääräinen tuki kasvaisi mutta tuen menettäjiä olisi enemmän kuin muualla Suomessa. Muutos parantaisi korkeita asumismenoja maksavien ja yksin asuvien opiskelijoiden tilannetta. Asumistuen korotus vähentäisi opiskelijoiden tarvetta toimeentulotukeen asumismenojen kattamiseksi.

Perheellisten taloudellinen tilanne heikentyisi

42 000 opiskelijaa menettäisi asumisen tukensa kokonaan ja 54 000 opiskelijalla tuen määrä pieninisi vähintään 300 euroa vuodessa. Keskeiseksi kysymykseksi nousee, mitä näille opiskelijoille tapahtuu.

Taloudelliset menetykset olisivat suurimmat pariskunnilla, joista toinen on saanut asumislisää. Menettäjien joukossa olisi paljon perheellisiä opiskelijoita. Useilla lapsiperheillä asumistuki alenisi useista kymmenistä euroista jopa yli sataan euroon kuukaudessa. Lapsiperheiden taloudellista tilannetta heikennetään hiljalleen myös muilla toimilla: lapsilisiä leikataan ja verotuksen lapsivähennys poistuu vuonna 2018. Nämä toimet vaikuttavat pienituloisten lapsiperheiden toimeentuloon ja lasten hyvinvointiin. Esitetyn muutoksen taloudellisia vaikutuksia olisi kohtuullistettava etenkin niillä

opiskelijatalouksilla, joihin muutos vaikuttaa eniten esimerkiksi asettamalla suojaosuus, jota enempää tuki ei saisi pudota ja siirtymäaika tuen muutoksiin varautumiseksi.

Opintotukiuudistusta koskevan hallituksen esityksen mukaan korkeakouluopiskelijoiden opintoraha alenee 1.8.2017 alkaen jopa 336 eurosta 250 euroon. Samalla tukiaikaa lyhennetään ja opintolainapainotteisuutta lisätään. Asumisen tuen menettäjistä 71 prosenttia (30 000 opiskelijaa) olisi korkeakouluopiskelijoita. Monilla korkeakouluopiskelijoilla tilanne siis heikkenisi kun opintorahaa pienennetään ja asumisen tukea vähennetään. Tulojen menetystä jouduttaisiin paikkaamaan opintolainalla ja muilla tulolähteillä kuten työtuloilla, mikä heikentäisi mahdollisuuksia kokopäiväiseen opiskeluun.

Esityksessä muutosten kokonaistarkastelussa opiskelijoiden toimeentulossa on huomioitu kompensoivana tekijänä opintolainan valtiontakauksen korotus 250 eurolla kuukaudessa, jolloin muutosten yhteisvaikutukset opiskelijoiden talouteen arvioidaan jäävät melko vähäisiksi. Vaikka kansainvälisesti tarkasteltuna opiskeluja rahoitetaan usein lainoilla, niin käytännössä lainat eivät kuulu kansainvälisten käsitteiden mukaan tuloihin, vaikka niitä käytettäisiin arkielämän rahoittamiseen.

Opiskelijat asuvat usein kimppa- tai soluasunnoissa ja heidän tulonsa vaihtelevat paljon vuoden aikana. Asumistuessa tulisi huomioida opiskelijoiden erilaiset asumisratkaisut sekä nopeasti muuttuvat tilanteet asumisessa ja tuloissa, jotta vältettäisiin kohtuutonta byrokratiaa ja takaisin perintöjä.

Siirtoa ei saa maksattaa nykyisillä asumistuen saajilla

SOSTE pitää huolestuttavana, että opiskelijoiden yleisen asumistuen piiriin siirtämisestä aiheutuneet lisäkustannukset katettaisiin alentamalla yleisen asumistuen enimmäisasumismenoja. Vuonna 2017 kuntaryhmissä 1 ja 2 sovellettaisiin vuoden 2016 enimmäisasumismenoja ja kuntaryhmissä 3 ja 4 enimmäisasumismenoja alennettaisiin 5 prosenttia.

Enimmäisasumismenoja ei ole korotettu vuokraindeksin muutosta vastaavasti vuosina 2015 ja 2016. Tasojen jäädyttäminen ja alentaminen vuonna 2017 heikentäisi kolmatta vuotta peräkkäin pienituloisten kotitalouksien taloudellista tilannetta. Päätös kasvattaisi asumiskustannuksia niillä, joilla enimmäisasumismenot ylittyvät ja heitä on valtaosa asumistuen saajista. Tämän seurauksena tarve toimeentulotukeen kasvaisi. Toimeentulotuen käytön lisääntyminen kasvattaisi myös kuntien menoja, koska kunnat maksavat puolet perustoimeentulotuesta sekä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen.

Päätös on ristiriidassa asumistuen nykytasoon liittyvien arvioiden kanssa, joiden mukaan asumistuessa hyväksyttävien enimmäisasumismenojen tasoa tulisi pikemminkin nostaa kuin laskea asumismenoihin tarvittavan toimeentulotuen aiheuttamien kannustinloukkujen vähentämiseksi.

Asumiskustannukset kasvavat, kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon panostettava

Asumiskustannukset ovat kasvaneet 2010-luvulla selvästi nopeammin kuin kuluttajahinnat ja ansiot. Kuluttajahintojen ja ansioiden kasvu ovat hiipuneet vuodesta 2012 lähtien, mutta vuokrat ovat nousseet noin kolme prosenttia vuodessa. Vuoden 2016 kolmanneksella neljänneksellä vuokrat nousivat 2,6 prosenttia.[1] Pellervon taloustutkimuksen ennusteiden mukaan asumiskustannukset kasvavat noin

[1] Suomen virallinen tilasto (SVT): Asuntojen vuokrat [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-100X. Helsinki: Tilastokeskus [viitattu: 14.11.2016]. http://www.stat.fi/til/asvu/index.html

kolmen prosentin vuosivahtia myös lähivuosina.[2] Asumiskustannusten ja vuokrien jatkuva kasvu sekä sosiaaliturvaetuuksiin suunnitellut leikkaukset heikentävät etenkin pienituloisten kotitalouksien taloudellista tilannetta.

Esityksen ennakoidaan edelleen kiihdyttävän pienten vuokra-asuntojen vuokrannousua, jos opiskelijat muuttavat kalliimpiin vuokra-asuntoihin. Asumiskustannusten hillitsemiseksi kohtuuhintaiseen vuokra-asuntotuotantoon on panostettava nykyistä enemmän etenkin suurissa kasvukeskuksissa, mutta myös pienemmissä kunnissa, joissa on pula kohtuuhintaisista asunnoista (ks. Sosiaalibarometri 2016).[3]

[2] Pellervon taloustutkimus. Asumismenot 2016. 17.8.2016. http://www.ptt.fi/media/asumismenot-tiedotustilaisuus.pdf

[3] Sosiaalibarometri (2016). Erityiskatsaus toimeentulosta ja sote-uudistuksesta. SOSTE. http://www.soste.fi/media/pdf/julkaisut/sosiaalibarometri2016_netti.pdf